

Näringsdepartementet
Herkulesgatan 17
111 52 STOCKHOLM

Genomförande av EU:s direktiv om otillbörliga handelsmetoder mellan företag i jordbruks och livsmedelskedjan

Ds 2019:19

Sammanfattning

Otillbörliga handelsmetoder är mer eller mindre vanligt förekommande inom potatisbranschen. Odlarföreningen Potatisodlarna (org. nr 838201-4473) välkomnar en lagstiftning på området och hoppas att den kommer att få avsedd effekt enligt intentionen i EU:s direktiv 2019/633 av den 17 april 2019 om otillbörliga handelsmetoder mellan företag i jordbruks- och livsmedelskedjan.

Potatisodlarna anser att utredningen med förslag till genomförande av direktivet i Sverige är väl genomförd och tillstyrker utredarens förslag i sin helhet.

Kommentarer. Inom parentes hänvisas till avsnitt i utredningen.

(7.3)

Det är mycket bra att lagstiftningen föreslås gälla alla företag oavsett företagsstorlek. Det innebär en förenkling som vi tror kommer att gynna alla inblandade parter. Det är också rimligt att god affärsed gäller i alla affärssammanhang oavsett storlek på leverantör och köpare.

(8.2.2)

Det är mycket bra att förenkla direktivet genom att föreslå en gemensam skrivning avseende jordbruks- och livsmedelsprodukter, färska eller ej. Vi ser att utredningens förslag om 30 dagars betalning inom jordbruks- och livsmedelskedjan är bra. Det är en viktig regel för primärproducenternas likviditet och möjlighet till utveckling.

(8.2.3)

Angående betalningstidens starttidpunkt anser vi att utredarens förslag bör fungera bra. Inom potatisbranschen bör den vanligaste starttidpunkten bli leveransdagen.

(8.3)

Förbud mot annullering av en order med kortare varsel än 30 dagar följer direktivtexten med utökningen att gälla alla produkter, inte bara färskvaror. Redan idag görs ofta beställningar inom matpotatisbranschen med kortare varsel än 30 dagar. Ändå förekommer sena annulleringar, även efter avtalad leveransdag, d.v.s. beställda varor hämtas inte enligt överenskommelse och ordern tas tillbaka. En förhoppning är att den nya lagen kan hjälpa till med sitt signalvärde till branschen att få bort ett sådant otillbörligt beteende.

(8.4)

Förbud mot ensidigt ändrade villkor. Denna del av den nya lagen är en av de viktigaste för potatisbranschen. Det är inom denna del av lagen som de flesta otillbörliga beteenden förekommer enligt vår vetskap. Den hänger tätt ihop med skriftlighetskravet, eller snarare bristen på skriftlighet, samt hot om repressalier. Dessa tre delar hänger ihop. Det innebär att det kan vara svårt för en producent att bevisa ett ensidigt ändrat villkor, om det saknas i skrift. Rädslan för repressalier riskerar att göra att producenten inte kommer att våga anmäla trots förbud mot ensidiga villkorsändringar. Skrivningen har ett mycket viktigt signalvärde. Förhoppningen är att den kan bidra till en självsanering inom branschen.

(8.5)

Förbud mot att underlåta att skriftligen bekräfta avtalsvillkor. Många affärer genomförs muntligt och det är då svårt att bevisa att det skett en ensidig villkorsändring enligt 8.4. Rädslan för repressalier gör också att producenten inte kommer att våga kräva ett skriftligt avtal, även om det sker via e-mail eller sms. Av den anledningen hade det varit till hjälp med ett absolut skriftlighetskrav. Vi kan ändå förstå att man i lagtexten inte vill gå så långt på grund av andra konsekvenser. Förbudet ger ett viktigt signalvärde och vi hoppas att branschen självmant ändrar beteende och lämnar skriftligt avtal vid samtliga överenskommelser. Vår farhåga är ändå att många producenter inte kommer att våga begära skriftligt avtal av rädsla för repressalier.

(8.6)

Förbud mot att olagligen anskaffa, använda eller röja leverantörens företagshemligheter. Vi har inga invändningar mot utredningens skrivningar.

(8.7)

Förbud mot kommersiella repressalier. Denna del av lagen är mycket viktig för detta ses som ett stort problem i branschen. Rädslan för repressalier är så stor att producenten inte vågar ställa rättmätiga krav på köparen. Lagen kommer ha betydelse för sitt signalvärde. Ett faktiskt hot kommer i praktiken vara mycket svårt att bevisa eftersom det sker muntligt. Ord kommer att stå mot ord. Producenterna kommer inte att våga anmäla. Därför är det bra att en producentförening kan föra talan, och att tillsynsmyndigheten kan göra egna utredningar. Sekretessbestämmelserna är också mycket viktiga i detta sammanhang. Men det faktum att sekretessen bryts i något skede kommer troligen få producenter att avstå från anmälan av risk för just kommersiella repressalier. Förhoppningsvis kommer lagstiftningen, oavsett om den ger direkt effekt eller inte, ändå visa på att ett repressivt beteende eller agerande inte är tillåtet.

(8.8)

Förbud mot krav på betalning som inte är kopplad till leverantörens försäljning av jordbruks- och livsmedelsprodukter. Skrivningen ger ett viktigt signalvärde. Förhoppningsvis ger den upphov till en självsanering i branschen.

(8.9)

Förbud mot krav på betalningar för försämring eller förlust. Denna skrivning är viktig. Försämringar som sker på grund av felaktig hantering hos köparen måste denne stå för själv. Det skall bli intressant att se hur denna regel kommer att följas i praktiken. Rätt hanterad bör denna punkt i lagen kunna bidra till minskat matsvinn (liksom flera andra av de reglerade handelsmetoderna).

(8.10)

Förbud mot krav på ersättning för att behandla klagomål. Bra.

(8.11)

Dispositiva förbud och skriftliga beräkningar. Det är viktigt att dessa dispositiva förbud blir tydliga i den information som går ut från tillsynsmyndigheten. Det är troligt att det kommer att avtalas om dessa punkter för att undkomma ett förbud. Vi ser en risk att dessa avtal kommer att påtvingas leverantören mer eller mindre ensidigt för att få leverera. Framtiden får utvisa om den nya lagen kommer att få någon effekt i dessa fall.

(9)

Tillsynsmyndighet. Utredarens förslag om Konkurrensverket som tillsynsmyndighet verkar enligt utredarens beskrivning vara det bästa alternativet. En förhoppning är att den nya tillsynsmyndigheten kan komma igång så snabbt som möjligt med sin verksamhet och därför är det bra att utgå ifrån en redan befintlig myndighet. Det kommer att krävas särskild kompetens för att kunna utreda ärenden enligt den nya lagen. Det är viktigt att denna kompetens verkligen finns tillgänglig för att kunna genomföra uppdraget på ett bra sätt.

(10)

Ingripanden och sanktioner. Det är viktigt att myndigheten kan genomföra utredningar på eget initiativ eller anonyma anmälningar. Vi bedömer att producenterna inte själva kommer att våga anmäla på grund av risken för repressalier. Även om producentorganisationer kan stå för anmälningar kommer myndighetens egna initiativ få stor betydelse tror vi.

(11)

Sekretess. Detta är en grundförutsättning för att få in anmälningar. Eftersom jordbruks- och livsmedelsbranschen är förhållandevis liten kan det bli svårt att vara anonym trots sekretess. Av denna anledning kommer det vara viktigt att myndigheten kan ta egna initiativ till utredningar utifrån anonyma tips.

Övriga kommentarer: Informationsspridning om den nya lagen i sin helhet och alla dess delar kommer att vara mycket viktig för den nya tillsynsmyndigheten. En tydlighet gentemot både leverantörer och köpare kan förhoppningsvis verka självsanerande inom hela jordbruks- och livsmedelskedjan. Som leverantör skall man helt enkelt inte behöva utsättas för otillbörliga handelsmetoder oavsett om de omfattas av den nya lagstiftningen eller inte. God affärssed skall vara en självklar ledstjärna och arbetssätt.

Styrelsen för Potatisodlarna

Genom Anders Andersson ordförande

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Anders Andersson', written in a cursive style.